

Dorota Rynio, Alicja Zakrzewska-Półtorak

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

dorota.rynio@ue.wroc.pl, alicja.zakrzewska-poltorak@ue.wroc.pl

DR: <https://orcid.org/0000-0003-4027-2476>

AZ-P: <https://orcid.org/0000-0002-5752-0002>

Zasady polityki przestrzennej deklarowane w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin miejskich województwa wielkopolskiego

Zarys treści: We współczesnych uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych istotny jest odpowiedzialny proces programowania rozwoju miast, który uwzględni dostosowanie do trendów ogólnoświatowych, a jednocześnie podkreśla endogeniczne walory i umożliwi rozwiązywanie wyzwań stojących przed danym terytorium, z zastosowaniem zasady elastyczności. Gminy miejskie powinny w sposób szczególnie podchodzić do zagospodarowania przestrzeni; ich zadaniem staje się zwłaszcza położenie nacisku na zwartość struktury funkcjonalno-przestrzennej, ład przestrzenny i wyznaczniki zrównoważonego rozwoju. Celem artykułu jest usystematyzowanie i ocena wybranych zasad polityki przestrzennej zadeklarowanych do realizacji w gminach miejskich województwa wielkopolskiego. Analiza została przeprowadzona w oparciu o zaproponowane przez autorki kryteria, istotne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju badanych miast. Dotyczą one przede wszystkim: podejścia do zwartości zabudowy, roli przestrzeni publicznych, zieleni czy wielofunkcyjności poszczególnych części miasta.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, wielofunkcyjność, miasto zwarte, gminy miejskie, Wielkopolska

Wprowadzenie

Współcześnie planowanie i programowanie rozwoju miast odgrywa niezwykle istotną rolę, szczególnie w kontekście ich zrównoważonego rozwoju. Powierzchnia miasta powinna być efektywnie wykorzystana, biorąc pod uwagę różne aspekty, tj. społeczne, gospodarcze i przyrodnicze. Celem artykułu jest usystematyzowanie i ocena zasad polityki przestrzennej zadeklarowanych do realizacji w gminach miejskich województwa wielkopolskiego. Przedstawiono w nim porównanie podejść do wybranych zagadnień, istotnych z punktu widzenia zrównoważonego

rozwoju, zawartych w częściach tekstowych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w gminach miejskich województwa wielkopolskiego. Analizą objęto dziewiętnaście miast (gmin miejskich), spośród których cztery miały status miasta na prawach powiatu; były to: Poznań, Leszno, Konin i Kalisz.

Podstawowa metoda badawcza zastosowana w opracowaniu to analiza porównawcza zasad polityki przestrzennej zadeklarowanych do realizacji w badanych gminach miejskich. Została ona przeprowadzona w oparciu o zaproponowane przez autorki kryteria, powiązane ze zrównoważonym rozwojem i ładem przestrzennym. Analizie poddano części tekstowe studiów w celu dokonania systematyzacji i oceny zasad polityki przestrzennej zadeklarowanych przez dziewiętnaście wielkopolskich miast. Szczególnie skupiono się na zasadach dotyczących: ogólnych kierunków rozwoju, wielofunkcyjnego rozwoju obszarów, podejścia do zwartości struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz do przestrzeni publicznych i zieleni. Porównanie zostało przeprowadzone w czterech punktach zatytułowanych odpowiednio: 1) „Podstawowe kierunki rozwoju miasta, ze szczególnym uwzględnieniem multifunkcyjnych przestrzeni miejskich”, 2) „Podejście do zwartości przestrzeni miejskiej”, 3) „Podejście do przestrzeni publicznych”, 4) „Przestrzeń efektywnie zagospodarowana i koncepcja gospodarowania zielenią”. Poza metodą opisową dokonano także porównania deklarowanych podejść w formie tabelarycznej (tab. 2–4). Następnie w części: „Ocena zasad polityki przestrzennej w kontekście dążenia do zrównoważonego rozwoju” w tabeli 5 zebrano uzyskane w poszczególnych wcześniejszych punktach wnioski. Zamieszczono w niej także proponowane przez autorki możliwe do zastosowania nowe aspekty oraz modyfikację dotychczasowych podejść do polityki przestrzennej zapisanych w zasadach zawartych w studiach uwarunkowań. Propozycje te są efektem przeprowadzonej w artykule analizy, doświadczeń autorek, przeglądu literatury przedmiotu oraz analizy dobrych praktyk stosowanych w innych miastach polskich i zagranicznych.

Rozpatrywane studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin miejskich, włączając przyjęte aktualizacje, pochodziły z lat 2005–2021. Część miast była w trakcie aktualizacji studium (np. Poznań, Złotów, Ostrów Wielkopolski). Dla Poznania wykorzystano projekt nowego studium z 2021 r. ze względu na zaawansowanie prac nad tym dokumentem (wg stanu na koniec sierpnia 2022 r. był on po drugiej turze konsultacji społecznych, z których przygotowano i opublikowano raport).

Podstawowe informacje o badanych gminach miejskich

Poddane analizie gminy miejskie województwa wielkopolskiego to miasta małe, średnie oraz duże. Różnią się one liczbą ludności, gęstością zaludnienia, powierzchnią oraz stopniem zagospodarowania przestrzennego. Wśród wspólnych cech można wskazać w szczególności status gminy miejskiej, miejską strukturę funkcjonalno-przestrzenną oraz położenie na obszarze województwa

wielkopolskiego. Analizując dane z lat 2006–2021, należy stwierdzić, że powierzchnia większości miast nie uległa zmianie, niektórych nieco się zwiększyła (Czarnkowa, Konina, Kościana i Poznań).

Inna sytuacja miała miejsce w zakresie liczby mieszkańców. Liczba ludności w większości miast malała, chociaż były wyjątki, w których notowano wzrost – dotyczyły one kilku średnich i małych miast. Według danych z Banku Danych Lokalnych GUS liczba ludności wzrosła (stan na koniec 2021 r. w porównaniu do końca 2006 r., czyli w okresie 15 lat) w 5 miastach: Luboniu (o ok. 17,5%), Obrzycku (o prawie 10%), Wągrowcu (o 2,6%), Puszczykowie (o 1,4%) i Sulmierzycach (o 0,65%). Utrzymywała się ona na względnie stałym poziomie w Złotowie. W pozostałych miastach malała, największy procentowy spadek odnotowano w miastach: Konin (o ponad 11%) i Turek (o ok. 10,5%). Przy czym należy podkreślić, że rok 2021 był niekorzystny pod względem przyrostu naturalnego w całym kraju, zarówno z uwagi na większą liczbę zgonów, jak i mniejszą liczbę urodzeń, czego powodem była m.in. pandemia koronawirusa. Dlatego dodatkowo porównano liczbę ludności według stanu na 31 grudnia 2006 r. do liczby ludności na koniec 2020 r.; w tej analizie stosunkowo niewielki spadek liczby ludności (poniżej 2%) dotyczył Ostrowca Wielkopolskiego, Leszna i Kościana, co może przełożyć się na stabilizację liczby ludności w tych miastach w latach kolejnych. W tabeli 1 przedstawiono wybrane podstawowe informacje charakteryzujące miasta pod względem powierzchni, liczby ludności oraz mieszkalnictwa.

Najgęściej zaludnionym miastem był Kościan (wg stanu na koniec 2021 r. na 1 km² przypadało ponad 2,6 tys. osób), kolejne były Luboń (2361 osób na 1 km²) oraz Poznań (2021 osób na 1 km²), najrzadziej zaludnione były Sulmierzyce (95 osób na 1 km²).

Powierzchnia użytkowa mieszkań, stanowiących zasoby mieszkaniowe, wzrosła, porównując rok 2020 do 2006, we wszystkich miastach; najsilniej w Luboniu (o ponad 39%), w Wągrowcu (o blisko 31%), w Puszczykowie (o ok. 27,5%), w Kościanie i Obrzycku (o ponad 25%). Natomiast liczba mieszkań w tym samym okresie wzrosła we wszystkich miastach poza Chodzież (gdzie pozostawała względnie stała), najsilniej w Luboniu (o blisko 35%), następnie w Wągrowcu (o ok. 26%) i w Kościanie (o ponad 22%). Szybki wzrost liczby mieszkań i ich powierzchni użytkowej najczęściej był powiązany ze wzrostem liczby ludności (Luboń, Wągrowiec, Obrzycko), w przypadku Kościana determinantą była wysoka gęstość zaludnienia. W dużych lub średnich miastach, takich jak: Poznań, Leszno, Kalisz, Piła, Ostrów Wielkopolski, Gniezno, wzrost liczby mieszkań i ich powierzchni użytkowej miał częściowo charakter inwestycyjny. Ponadto rzeczywista liczba ludności, w porównaniu do wskazanej w statystyce, była wyższa ze względu na migracje i brak wymogu meldunku – generowało to dodatkowe potrzeby mieszkaniowe, np. w Poznaniu liczba ludności była szacowana na ponad 630 tys. (www1), tj. o ponad 100 tys. więcej niż według danych w tabeli 1.

Podstawowe kierunki rozwoju miasta, ze szczególnym uwzględnieniem multifunkcjonalnych przestrzeni miejskich

Poddane analizie porównawczej jednostki to miasta o różnych uwarunkowaniach, zasobach i wyzwaniach stojących przed nimi. Przekłada się to na

Tabela 1. Podstawowe informacje o gminach miejskich województwa wielkopolskiego

Gmina miejska	Po-	Liczba ludności		Gęstość	Liczba miesz-	Powierzchnia
	wierchnia	2006	2021	zaludnienia	kań na 1 tys.	nia użytkowa
	2021			(os./km ²)	ludności	mieszkań na
						1 mieszkańca
						miasta (m ²)
	2021	2006	2021	2021	2020	2020
Chodzież	1277	19695	17976	1408	378,0	26,4
Czarnków	1017	11346	10279	1011	401,9	26,9
Gniezno	4060	69971	66769	1645	411,4	25,8
Kalisz	6942	108477	97905	1410	458,1	28,4
Koło	1385	23022	20833	1504	421,9	26,4
Konin	8231	80471	71427	868	421,8	26,6
Kościan	901	24139	23479	2606	413,9	29,9
Leszno	3186	63955	62200	1952	409,1	29,9
Luboń	1351	27142	31900	2361	386,2	30,3
Obrzycko	374	2173	2387	638	337,7	28,4
Ostrów Wlkp.	4190	72492	70982	1694	408,1	30,9
Piła	10268	74720	71846	700	397,2	25,6
Poznań	26191	564951	529410	2021	512,5	32,8
Puszczykowo	1639	9349	9484	579	348,5	42,3
Słupca	1030	14290	13448	1306	387,5	27,3
Sulmierzyce	2929	2771	2789	95	276,1	25,3
Turek	1617	29152	26084	1613	397,3	25,0
Wągrowiec	1783	24766	25407	1425	397,8	28,4
Złotów	1158	18429	18174	1569	388,1	27,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS (<https://bdl.stat.gov.pl>; dostęp: 11.08.2022).

zróznicowane kierunki rozwoju. Występuje tu jednak wspólne ukierunkowanie na realizację podstawowych zasad i współczesnych wytycznych polityki przestrzennej, w tym dążenia do zrównoważonego rozwoju. Niektóre ośrodki bezpośrednio nawiązują do tego celu w studium, np. Piła (Studium Piła 2020), Luboń (Studium Luboń 2017), Obrzycko (Studium Obrzycko 2013). Część miast w sposób pośredni uwzględniła w dokumencie zapisy odnośnie do wprowadzania idei zrównoważonego rozwoju, np. Kalisz (Studium Kalisz 2019), Chodzież (Studium Chodzież 2018). Wskazały one w dokumencie, że rozwój powinien przebiegać tak, aby realizować potrzeby mieszkańców. Jednocześnie zaznaczono, że priorytetem powinna być budowa przestrzeni, która będzie atrakcyjna dla ludzi ją zamieszkujących. Istotnym elementem planowania stała się funkcja mieszkaniowa. Priorytety związane z realizacją funkcji mieszkaniowej były w każdym mieście podstawą opracowywania studium i przeprowadzania w nim zmian. Funkcja ta, wraz z funkcjami: administracyjną, przemysłową i usługową, stanowi wiodący zakres działań tych miast. Dlatego we wszystkich studiach kładzie się nacisk na rozwój i poprawę jakości oraz warunki, w jakich realizuje się te funkcje, choć w różnym zakresie zostało to w poszczególnych dokumentach zaplanowane. Znaczenie

tych funkcji i ich utrzymania lub rozwoju wyraźnie zostało podkreślone np. w: Czarnkowie (Studium Czarnków 2018), Koninie (Studium Konin załącznik 1, Studium Konin załącznik 2 2015), Turku (Zmiana studium Turek 2011), Złotowie (Studium Złotów 2005), Kole (Studium Koło 2018).

Kolejną, obok mieszkaniowej, dynamicznie rozwijającą się funkcją jest funkcja usługowa, co jest zgodne z deklarowanymi przez wiele miast zasadami polityki przestrzennej. Często w tych ośrodkach głównym obszarem rozwoju usług jest obszar centralny, który charakteryzuje się dużym udziałem usług publicznych lokalnych i ponadlokalnych. Obszar centralny ma pełnić nadrzędną rolę, przyczynić się do rozwoju struktury miejskiej, tworzenia marki miasta i jego identyfikacji. Widoczne jest to np. w założeniach studium Czarnkowa, Konina, Wągrowca (Zmiana studium Wągrowiec 2017), Złotowa, Piły. Podobnie rozbudowane usługi powinny charakteryzować przestrzeń w Kole, gdzie kierunki zmian w strukturze przestrzennej miasta dotyczą m.in. skupienia się na roli miasta jako lokalnego ośrodka usługowego w zakresie: administracji, oświaty, kultury, zdrowia, sportu i rekreacji oraz szeroko rozumianych usług komercyjnych.

W województwie wielkopolskim gminy miejskie kreują różne wzorce dla rozwoju centrum. Centrum miasta może zostać wskazane jako obszar, w którym powinny skupiać się funkcje centrotwórcze, taki kierunek rozwoju przyjęło Leszno (Studium Leszno 2021). W studium miasta Luboń skoncentrowano się na uporządkowaniu struktury przestrzennej, bez możliwości przekształcania obszarów poza centrum czy też ich bardziej intensywnego zagospodarowania. W tej koncepcji rozwoju miasta w centrum ma następować: rewitalizacja, wzrost atrakcyjności mieszkania, estetyzacja przestrzeni oraz tworzenie i wspieranie kreowania lepszych warunków dla mieszkania, pracy, rekreacji i wypoczynku. Z kolei w studium Sulmierzyc przyjęto, że rozwój będzie dotyczyć obszaru o w pełni wykształconej i zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, a w kolejnych etapach inwestycje będą planowane na pozostałych obszarach, uznając tym samym konieczność rozwoju poza ścisłym centrum.

Część miast ukierunkowuje swój rozwój w stronę wielofunkcyjności, czego przykładem może być Ostrów Wielkopolski (Zmiana studium Ostrów Wielkopolski 2019). W przypadku niektórych terenów miasta w celu przełamania monofunkcyjności tworzy się wielofunkcyjne struktury przestrzenne, mające za zadanie ułatwienie codziennego funkcjonowania ludności i podmiotów w poszczególnych zespołach urbanistycznych. Realizacja tego zadania zależy od wysokiej jakości umiejętnej organizacji lokalnych centrów usługowych, o dobrej przestrzeni pieszych (place, ulice) i odpowiednich terenach przygotowanych pod inwestycje publiczne. W studium zaprezentowany został ogólny schemat projektowanej struktury funkcjonalno-przestrzennej Ostrowa Wielkopolskiego, która wpisuje się w kierunki zagospodarowania przestrzeni.

Wśród badanych wielkopolskich miast występowały jednostki o zdecydowanym podziale funkcjonalnym przestrzeni, tak jak w przypadku Konina, gdzie występują czytelne strefy funkcjonalno-przestrzenne: na północy ośrodka dominuje przemysł uciążliwy oraz mieszkalnictwo i rekreacja, w centralnej części miasta znaleźć można przemysł nieuciążliwy, składowanie oraz usługi i mieszkalnictwo,

zaś na południu mieszkalnictwo i przemysł nieuciążliwy. Tak wyraźny podział funkcji powoduje z jednej strony czytelność układu przestrzennego, z drugiej brak przemieszania funkcji prowadzi do obniżenia efektywności wykorzystania przestrzeni (jest ona przez znaczny czas nieużytkowana).

W przypadku części miast dużą wagę przywiązuje się do wielofunkcyjnego zagospodarowania osiedli. Ze względu na wielkość i rolę Poznania w swoim projekcie studium porusza potrzebę odciążenia centrum i kreowania zainteresowania mieszkańców małymi centrami osiedlowymi, co również skraca odległości w mieście i tworzy podstawy budowy miasta piętnastominutowego (podobnie w Złotowie przewiduje się dostęp do usług w ramach osiedli), w którym pieszy ma w zasięgu dojazdu niezbędne usługi. W projekcie studium Poznania planuje się możliwość zmiany monofunkcyjnych galerii handlowych w wielofunkcyjne tereny mieszkalno-usługowe bądź usługowo-produkcyjne, co wpłynie na stworzenie efektywnych przestrzeni wielofunkcyjnych. Poznań zakłada mozaikę funkcjonalną przestrzeni wewnątrz i na zewnątrz, w których mogą powstać wielofunkcyjne kwartały. W efekcie związał kierunki rozwoju z zielono-błękitną siecią, tworzeniem miasta mozaiki, gdzie priorytetem dla miasta będzie dogodny transport, krótkie odległości, a miasto będzie postrzegane jako przyjazne dla mieszkańców i odporne na zmiany (Studium Poznań 2021). Zindywidualizowane kierunki rozwoju funkcjonalno-przestrzennego miasta Słupcy dotyczą m.in. stworzenia małych centrów handlowo-informacyjnych, których zadaniem będzie promocja miasta, informacja turystyczna i gospodarcza (Zmiana studium Słupca 2016).

Rozwój nowych lokalnych centrów usługowych przewiduje się również poza centrum miasta i na nowych obszarach wskazanych do rozwoju mieszkalnictwa. M.in. w Luboniu uznano, że jednostka miejska, rozwijając poszczególne obszary

Tabela 2. Deklarowane kierunki rozwoju gmin miejskich województwa wielkopolskiego w odniesieniu do kształtowania układu funkcjonalnego miasta

Znaczenie danego kierunku rozwoju	Budowa przestrzeni funkcjonalnych ze szczególnym uwzględnieniem wybranych funkcji, obszarów				Budowa układu przestrzennego integrującego funkcje	Rozwój i wspieranie rozwoju wielofunkcyjności przestrzeni (mix użyteczności przestrzeni)
	Skupienie na obszarze centralnym miasta i jego odnowie, nadejściu nowych funkcji	Działania związane z tworzeniem zielono-błękitnej sieci w mieście	Ochrona szczególnie wartościowych obszarów i obiektów przyrodniczych, ochrona środowiska	Poprawa jakości i rozwój infrastruktury (ścieżki piesze, rowerowe, układ ciągów komunikacyjnych itp.)		
nie podkreślane	X	XX	X	XX	X	XXX
podkreślane	X	–	XX	X	XXX	–
priorytet	XX	X	XX	XXX	XX	X

X – poniżej 5 badanych miast w grupie

XX – 5–9 badanych miast w grupie

XXX – powyżej 9 badanych miast w grupie

Źródło: opracowanie własne na podstawie części tekstowych studiów dla 19 miast, podanych w spisie literatury.

funkcjonalne, powinna tworzyć spójność sieci powiązań przyrodniczych i komunikacyjnych, w połączeniu z gminami sąsiednimi.

W tabeli 2 porównano podejścia do tych zagadnień, co pozwoliło na wskazanie określonych grup miast.

Analiza porównawcza kierunków rozwoju miast w odniesieniu do kształtowania układu funkcjonalnego wskazuje, że wśród badanych ośrodków szczególnie istotne staje się dążenie do zrównoważonego rozwoju pod względem infrastrukturalnym, w tym budowa ścieżek pieszych, rowerowych i układów ciągów komunikacyjnych, co przekłada się na zadowolenie mieszkańców. Zgodnie z trendami gospodarki światowej priorytetem części miast staje się budowa zielono-błękitnej sieci w mieście oraz ochrona szczególnie wartościowych obszarów i obiektów przyrodniczych, a także ochrona środowiska, co w znacznym stopniu wpływa na jakość życia mieszkańców i realizację idei zrównoważonego rozwoju. Podkreślane jest też budowanie przestrzeni, która zintegruje funkcje tak, aby tworzyć przestrzeń o wysokiej jakości, zaspokajającą potrzeby mieszkańców. Niewiele miast dąży do kreowania przestrzeni wielofunkcyjnej. Tradycyjnie miasta deklarują nacisk na rewitalizację centrum, głównie na historycznie wartościowych obszarach.

Podejście do zwartości przestrzeni miejskiej

Część miast deklarowała dążenie do zwartości, część cechowała naturalna nieciągłość powodowana przez trasy tranzytowe drogowe oraz kolejowe (Ostrów Wielkopolski, Puszczykowo – Studium Puszczykowo 2018), obiekty przemysłowe, np. Elektrownię Adamów (Turek), dolinę rzeki (Konin, Piła, Puszczykowo) lub inne bariery o charakterze przyrodniczym (Turek, Konin). W przypadku znacznej części miast (m.in. Kalisz, Czarnków, Wągrowiec, Złotów) zapisano w studium realizację zapotrzebowania na nową przestrzeń do zabudowy w ramach obszarów o w pełni wykształconej, zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. W Lesznie podkreślono konieczność powrotu do zwartej zabudowy. W Poznaniu duży nacisk położono na zastosowanie idei miasta zwartego. Inne podejście zastosowano w Gnieźnie, gdzie dopuszcza się lokalizację nowej zabudowy również poza obszarami o wykształconej, zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, tak aby zaspokoić rosnące potrzeby rozwijającego się ośrodka na realizację funkcji: mieszkaniowych, usługowych, przemysłowych, zaopatrzeniowych itd. (Studium Gniezno 2019).

Dążenie do utrzymania lub osiągnięcia zwartego układu przestrzennego będzie sprzyjało tworzeniu przestrzeni efektywnie wykorzystanej, takie działania są zapisane w studiach np. Kościana (Studium Kościan 2022), Sulmierzyc (Studium Sulmierzyc 2022), Koła. W Lesznie postanowiono, że należy ograniczyć zabudowę mieszkaniową na obszarach peryferyjnych, które nie są uzbrojone w odpowiednią infrastrukturę techniczną. Wspomaga to również budowę miasta zwartego (Mierzejewska 2015, Kozaczko 2017). Kreowanie miasta zwartego wymaga ponownego zagospodarowania terenów nie w pełni lub nieefektywnie wykorzystanych bądź tych obszarów, które utraciły dotychczasowe funkcje (Dantzig,

Saaty 1973, Burton i in. 2003). Piła stała przed wyzwaniem wykorzystania i rewitalizacji obszarów powojennych i poprzemysłowych oraz centrum, a także prac nad utworzeniem terminalu lotniczego.

W tabeli 3 porównano podejścia do zwartości miasta zapisanego w częściach tekstowych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin miejskich.

Tabela 3. Deklarowane podejścia do zwartości struktury miejskiej w badanych miastach województwa wielkopolskiego

Znaczenie danego kierunku rozwoju	Podział funkcjonalny przestrzeni	Utrzymanie ciągłości funkcjonalno-przestrzennej w układzie miasta wraz z terenami podmiejskimi	Dążenie do zwartości miasta	Dążenie do budowy miasta 15-minutowego
niepodkreślane	X	X	XX	XXX
podkreślane	X	XX	X	X
priorytet	XXX	XX	XX	X

X – poniżej 5 badanych miast w grupie

XX – 5–9 badanych miast w grupie

XXX – powyżej 9 badanych miast w grupie

Źródło: opracowanie własne na podstawie części tekstowych studiów dla 19 miast, podanych w spisie literatury.

W większości miast nadal stosuje się podział funkcjonalny przestrzeni, co skutkuje przejrzystością układu funkcjonalnego, jednak prowadzi często do nieefektywnego wykorzystania przestrzeni. Negatywną konsekwencją takiego dążenia jest również wydłużanie odległości w mieście, w efekcie niewiele miast wybiera ścieżkę rozwoju jako miasta krótkich odległości. Pozytywne jest, że w dużej części miast deklarowano działania w celu budowy zwartej przestrzeni jednostki miejskiej. Duża grupa miast wskazywała jako priorytetowy lub podkreślany kierunek rozwoju utrzymanie ciągłości funkcjonalno-przestrzennej w układzie miasta z terenami podmiejskimi.

Podejście do przestrzeni publicznych

Przestrzenie publiczne, zgodnie z deklarowanymi zasadami polityki przestrzennej, stanowią w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast województwa wielkopolskiego istotny element w strategicznym programowaniu zagospodarowania przestrzeni. W podstawowym zakresie odnosi się to do ich harmonijnego rozwoju, jakościowej poprawy i rewitalizacji (w dokumentach miast, np. Czarnkowa, Konina, Leszna, Gniezno, Turku, Chodzież, Lubonia, Puszczykowa). W części miast podkreśla się potrzebę tworzenia przestrzeni publicznej, która będzie integrować zróżnicowane grupy mieszkańców, w tym umożliwiać dostęp do jej użytkowania osobom niepełnosprawnym, np. Kalisz, Koło, Kościan, Sępca.

Kierunki rozwoju przestrzeni publicznych zostały zróżnicowane w zależności od zasobów endogenicznych miast, stanu ich gospodarek oraz potrzeb mieszkańców. W studium części ośrodków wyzwania są związane ze stanem technicznym budynków, w tym zabytków. Rewitalizacja dotyczyć ma głównie obszaru centralnego miast. Taka sytuacja ma miejsce w Czarnkowie, Koninie, Wągrowcu, Lesznie, Pile i Luboniu. Poznań, tworząc lokalne centra usługowe, dąży do wykształcenia i rozwoju ogólnodostępnej przestrzeni o charakterze lokalnym (placów, zieleńców i parków kieszonkowych), które mają służyć budowie lokalnej tożsamości mieszkańców osiedli. W ten sposób powinien powstać układ atrakcyjnych przestrzeni publicznych, zachęcający do korzystania ze zróżnicowanej oferty usług, powiązany z zabudową osiedli. Całość podjętych działań ma prowadzić do utrzymania tożsamości miasta i jego specyfiki urbanistycznej (w tym celu buduje się tematyczne szlaki historyczne, architektoniczne i kulturowe).

Przestrzeń publiczna w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast województwa wielkopolskiego to ważny aspekt w programowaniu zagospodarowania przestrzeni i dążeniu do ładu przestrzennego. Miasta podchodzą do przestrzeni publicznej w sposób całościowy lub rozpatrują ją w przekroju osiedli i centrum. Poniżej przedstawiono wybrane zindywidualizowane ścieżki rozwoju przestrzennego wielkopolskich miast, z uwzględnieniem podejścia do przestrzeni publicznych.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Kalisza zaznaczono potrzebę tworzenia na osiedlach miejsc pełniących funkcję przestrzeni publicznej, która pozwala na integrację mieszkańców.

Z kolei w studium Koła skupiono się na kierunkach zmian przestrzeni, które odwołują się do wartości endogenicznych miasta, takich jak ochrona wartościowych obszarów i obiektów przyrodniczych, w tym: obszaru Natura 2000 Dolina Środkowej Warty, Goplańsko-Kujawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, pomników przyrody, a także terenów podmokłych i stref występowania gleb pochodzenia organicznego.

W Turku postanowiono, że obszary zabudowy mieszkaniowej powinny być zagospodarowane tak, żeby odpowiadały jak najpełniej na potrzeby mieszkańców, tzn. należy zaopatrzyć je w obiekty sportu i rekreacji osiedlowej, niezbędną sieć ulic, ciągów pieszych, rowerowych i sieci infrastruktury technicznej. Służy to oszczędności czasu mieszkańców i podnoszeniu jakości życia.

Miasto Chodzież ukierunkowano na realizację jego potrzeb w celu ułatwienia rozwoju ośrodka. W studium zapisano konieczność usprawnienia układu komunikacyjnego, budowy systemu ścieżek rowerowych, wskazania terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne i jednorodzinne, handel, gastronomię, sport i rekreację oraz zaplanowanie systemu zieleni. Działania te mają stworzyć nowe możliwości rozwoju miasta i zapewnić lepszą jakość mieszkania w nim.

Podsumowanie powyższych porównań przedstawiono w tabeli 4.

W trakcie badań stwierdzono, że priorytetem większości miast jest tworzenie przestrzeni publicznych, a nacisk kładziony jest na rozwój terenów zielonych. Jednocześnie często nie podkreślano, że tworzona lub modernizowana przestrzeń

Tabela 4. Deklarowane podejścia do charakteru przestrzeni publicznej w gminach miejskich województwa wielkopolskiego

Znaczenie danego kierunku rozwoju	Przeźrenie otwarta	Przeźrenie integrująca/dostępna	Przeźrenie nowa, kreowana poza centrami miast	Koncentracja na tworzeniu lub rozwoju przestrzeni zielonych
niepodkreślany	XX	X	XXX	XX
podkreślany	XX	XX	X	X
prioritytet	X	XX	X	XXX

X – poniżej 5 badanych miast w grupie

XX – 5–9 badanych miast w grupie

XXX – powyżej 9 badanych miast w grupie

Źródło: opracowanie własne na podstawie części tekstowych studiów dla 19 miast, podanych w spisie literatury.

ma być otwarta, choć powinna ona charakteryzować się dostępnością i integracją mieszkańców. Duża grupa miast nie planuje kreowania przestrzeni publicznych poza istniejącymi centrami miast. W kolejnym punkcie kontynuowana jest analiza zapisów zadeklarowanych w części tekstowej studiów dotyczących podejścia do gospodarowania zielenią i efektywnego zagospodarowania przestrzeni.

Przeźrenie efektywnie zagospodarowana i koncepcja gospodarowania zielenią

Nieuzyci miały niewielki udział w powierzchni miast, wynosiły od mniej niż 0,5% do 2–3% terenów w miastach, co świadczy o wysokim stopniu zagospodarowania badanych miast. Jednakże w wielu miastach znaczny udział miały tereny rolne, w dużej części w założeniach planistycznych mają one zmienić swą funkcję. Nową funkcją ma być najczęściej funkcja mieszkaniowa i/lub usługowa. Grunty zabudowane i/lub zurbanizowane stanowiły zazwyczaj około 30–40% powierzchni, a docelowo w niektórych miastach ich udział miał wzrosnąć do około 65%. Chociaż zdarzały się także małe miasta o mniejszym udziale powierzchni zabudowanej lub zurbanizowanej (np. Obrzycko, Sulmierzyce). W części miast znaczny udział miały tereny leśne – w przypadku tych terenów nie planowano raczej zmiany ich przeznaczenia, ewentualnie rozwój nieuciążliwych usług, powiązanych głównie z rekreacją i sportem.

Tereny leśne oraz inne tereny zielone były szczegółowo opisane w studiach. W przypadku wszystkich analizowanych miast dużą wagę przykładano się do pielęgnacji i rozwoju zieleni. Jednakże i w tej kwestii występują różnice. Część miast kładzie nacisk na rozwój zieleni przydrożnej, powstrzymującej wody opadowe, np. Czarnków, Konin, Chodzież, Kościan. Inne koncentrują się na rozwoju funkcji rekreacyjnej na terenach zielonych (Kalisz, Gniezno, Leszno, Luboń, Puszczykowo, Obrzycko). W studiach ważny jest także aspekt zapewnienia ciągłości korytaryzacji ekologicznych, do którego nawiązano m.in. w studium Konina, Poznania,

Puszczykowa. Zauważa się ponadto różnice w podejściu do terenów zieleni urządzonej i nieurządzonej w studiach poszczególnych miast.

W Poznaniu przywiązuje się dużą wagę zarówno do rozwijania zieleni przydrożnej, jak i rekreacyjnej, urządzonej i nieurządzonej. Kalisz wprowadził zakaz zabudowy terenów zieleni nieurządzonej i jednocześnie kładzie duży nacisk na tworzenie nowych terenów zielonych urządzonych, np. parków. Podkreśla się, że tereny zielone zajmują zbyt małą część powierzchni tego miasta, co ma ulec zmianie. Inaczej sytuacja wygląda w Kole, gdzie planuje się, że tereny zielone (włączając w to obecne nieużytki) nawet po pełnym zagospodarowaniu zaplanowanych pod zabudowę gruntów będą zajmowały wciąż około 1/3 powierzchni miasta.

Ocena zasad polityki przestrzennej w kontekście dążenia do zrównoważonego rozwoju

Zrównoważony rozwój pojmowany jest w różny sposób (szerzej np. Latoszek 2016), co jest uwidocznione w badanych studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Jednocześnie realizacja tej idei odbywa się za pomocą różnych narzędzi i zróżnicowanymi ścieżkami. Studia w badanych jednostkach miejskich prezentują zróżnicowane podejście do wyzwania, jakim jest zrównoważony rozwój, jednak na ogół zasady polityki przestrzennej skupiają się na zachowaniu podstawowych pryncypiów zrównoważonego rozwoju i kształtowaniu ładu przestrzennego, co w dokumentach przedstawiane jest najczęściej jako dążenie do utrzymania wiodących funkcji miasta, w tym: administracyjnej, mieszkaniowej, przemysłowej i usługowej oraz kreowanie rozwoju miasta, w którym będą panowały dogodne warunki życia dla mieszkańców. Zapisy idące w tym kierunku znaleźć można w dokumentach np. Czarnkowa, Konina (z uzupełniającą funkcją turystyczno-wypoczynkową), Leszna, Chodzież, Gniezno, Kościana, Lubonia, Sulmierzyc. Ma to być osiągnięte m.in. poprzez lepsze rozlokowanie elementów składowych struktury miasta i kształtowanie układu funkcjonalno-przestrzennego zapewniającego harmonijne funkcjonowanie.

W sposób ogólny idea zrównoważonego rozwoju została określona w studium miasta Kalisza. Temat zrównoważonego rozwoju w sygnałnym zakresie pojawia się w dokumentach Koła i Złotowa (w Złotowie nawiązuje się generalnie do utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalnej gospodarki zasobami środowiska). W części studiów, przy realizacji idei zrównoważonego rozwoju, szczególnie podkreśla się aspekty środowiskowo-przyrodnicze i ochrony dziedzictwa kulturowego, np. Turek, Wągrowiec, Piła, Puszczykowo, Obrzycko. Aspekt wód, w tym rzek, i wpisania tych walorów w zrównoważony rozwój przedstawiają studia: Poznania (zwraca się uwagę na budowę zielono-błękitnej infrastruktury miasta) i Słupcy. W Ostrowie Wielkopolskim rozwój jest szczególnie związany z gospodarką opartą na innowacjach i funkcjonowaniem w środowisku innowacyjnym; jest to podstawowe wyzwanie dla podmiotów działających w mieście.

Złotów podkreślił w studium swoje uwarunkowania endogeniczne, w tym możliwość rozwoju turystyki i wypoczynku. W tym celu niezbędne jest: wzbogacanie środowiska kulturowego, tworzenie obiektów i miejsc atrakcyjnych turystycznie, budowa ośrodków wypoczynkowych, wzrost liczby całorocznych miejsc noclegowych, zapewnienie czystości jezior oraz ochrona i rozwój zasobów leśnych i parkowych, promocja miasta i jego walorów przyrodniczych oraz kulturalno-historycznych. Sulmierzyce zindywidualizowały podstawy rozwoju w oparciu o zasoby endogeniczne, dlatego kierunki rozwoju powiązały z ochroną dziedzictwa kulturowego, stworzeniem spójnego systemu ochrony zespołów i zespołów historycznych, a także obiektów służących aktywizacji gospodarczej miasta.

Studium miasta Konina daje ośrodkowi podstawy do zmian, umożliwiających rozwój, w ramach tego wskazano na potrzebę rozwoju działalności gospodarczych z zakresu nowoczesnych technologii (szczególnie informatycznych i elektrotechnicznych), jednocześnie zaznacza się istotę pozyskiwania inwestycji w branżach innych niż obecnie wiodące w mieście (ze względu na restrukturyzację przemysłową

Tabela 5. Synteza wyników i możliwe nowe podejścia do zasad polityki przestrzennej z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju

Kryterium	Synteza wyników	Możliwe nowe podejścia i zasady
Ogólne kierunki rozwoju	Kierunki te związane są głównie z indywidualnymi uwarunkowaniami poszczególnych jednostek miejskich. Podkreśla się walory krajobrazowe, turystyczne, rekreacyjne, wartości historyczne, itp., przy czym miasta dążą do zrównoważonego rozwoju zróżnicowanymi drogami.	Nadal ukierunkowywanie się na zrównoważony rozwój, przy silniejszym podkreśleniu swoich przewag oraz budowanie w oparciu o te przewagi nowych, specyficznych podstaw równowagi i ścieżki rozwoju podtrzymałnego.
Wielofunkcyjność	Wielofunkcyjność przez badane ośrodki jest traktowana w zróżnicowany sposób, często ten aspekt jest pomijany, stąd wiele przestrzeni może być nieefektywnie wykorzystanych.	Wpisanie założeń wielofunkcyjności przestrzeni, zwłaszcza na osiedlach, co wspomaga dążenie do zwartości i dzięki temu buduje obszar atrakcyjny dla mieszkańców.
Zwartość	Przeważa nacisk na zwartość struktury funkcjonalno-przestrzennej, ograniczany jednak poprzez istniejące progi rozwojowe.	Nawiązanie do zwartości w przypadku miast, w których nie ma tego aspektu w obecnym studium; łączenie zwartości z multifunkcyjnością przestrzeni osiedlowych.
Przestrzenie publiczne	Przestrzenie publiczne w badanych ośrodkach koncentrują się najczęściej w centrum lub – rzadziej – na osiedlach, ich tworzenie ma na celu integrację zróżnicowanych grup mieszkańców.	Rewitalizacja kolejnych obiektów, podejście oparte na projektowaniu uniwersalnym, rozwoju przestrzeni publicznych na osiedlach.
Zieleń	Duży nacisk na utrzymanie i rozwój zieleni, w dużym stopniu dotyczy to zieleni przydrożnej i wzdłuż innych ciągów komunikacyjnych, a także zieleni umożliwiającej rekreację oraz terenów nadrzecznych.	Rekultywacja terenów, naturalizacja obszarów zielonych oraz innych terenów otwartych, odbetonowanie placów, tworzenie parków kieszonkowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 2–4.

regionu konińskiego). Miasto podkreśla wzrost znaczenia usług w swoim profilu gospodarczym (w tym usług powiązanych z obsługą mieszkańców, które zapewnią dostęp do dóbr wyższego rzędu) oraz funkcji naukowo-badawczej.

Wągrowiec zakłada utrzymanie stanu i kierunków rozwoju, czemu ma służyć rozbudowa infrastruktury oraz tworzenie ciągów infrastruktury dla ruchu rowerowego. Zachowanie charakteru miasta zapisano też w studium Puszczykowa, w którym jako podstawowy cel wskazano utrzymanie natury. Jest to ośrodek postrzegany jako miasto willi, domów jednorodzinnych i zieleni. Historycznie dominują tu usługi: hotelarskie, gastronomiczne, sport, rekreacja, rehabilitacja, medycyna – co również ma zostać zachowane.

W tabeli 5 przedstawiono syntetyczne podsumowanie przeprowadzonej analizy oraz wskazano możliwe nowe kierunki, które mogą ułatwić planowanie rozwoju badanych przestrzeni miejskich.

Jak wynika z analizy i powyższego podsumowania, zrównoważony rozwój stanowi podstawę do opracowania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast województwa wielkopolskiego. Choć sama idea zrównoważonego rozwoju jest w zróżnicowany sposób pojmowana, to jednak realizowana jest przez większość miast. Często miasta podejmują w studiach aspekty środowiskowo-przyrodnicze i ochrony dziedzictwa kulturowego, co wpisuje się w cele zrównoważonego rozwoju określone przez Unię Europejską. Jednakże wciąż można wskazać kierunki i działania, które należałoby podjąć w przyszłości, takie jak: silniejsze podkreślenie indywidualnych przewag poszczególnych miast, większy nacisk na wielofunkcyjne wykorzystanie przestrzeni (przy uwzględnieniu ewentualnych konfliktów pojawiających się na tym tle), naturalizacja niektórych terenów, rewitalizacja połączona z rozwojem przestrzeni publicznych.

Zakończenie

Przestrzeń miejska w dzisiejszych uwarunkowaniach jest istotnym zasobem, który powinien być odpowiednio zagospodarowany, tworząc zwartą strukturę funkcjonalno-przestrzenną (Saaty 2013). W opracowaniu wskazano cel, którym było usystematyzowanie i ocena zasad polityki przestrzennej zadeklarowanych do realizacji w gminach miejskich województwa wielkopolskiego. Jako podstawową metodę badawczą użyto analizy porównawczej zasad polityki przestrzennej zadeklarowanych do realizacji w badanych gminach miejskich, przy zastosowaniu odpowiednio dobranych kryteriów, istotnych z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju badanych miast. Zebrane wyniki zostały przedstawione w sposób syntetyczny, ze wskazaniem na możliwe nowe aspekty w podejściu do planowania przestrzeni miejskich. Zrównoważony rozwój stanowi cel planowania strategicznego jednostek terytorialnych i zagospodarowania ich przestrzeni. W miastach zgodnie z tym celem dąży się do utrzymania równowagi w zakresie gospodarczym, społecznym i przyrodniczym, jednocześnie proponując koncepcję polityki przestrzennej, która wspomagać będzie efektywność takiego podejścia. W częściach tekstowych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania

przestrzennego miast województwa wielkopolskiego wiele uwagi poświęcono zagadnieniu zrównoważonego rozwoju, który ma być osiąganym w zróżnicowany sposób, w niejednakowym zakresie (ze względu na uwarunkowania endogeniczne) i przy użyciu odmiennych narzędzi.

Miasta województwa wielkopolskiego, dążąc do zrównoważonego rozwoju, wskazują jako priorytetowe różne zasady polityki przestrzennej. Badane ośrodki miejskie opracowały studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w różnych okresach, co także wpłynęło po części na ich treść – podkreślane są inne elementy. W obecnych warunkach szczególny nacisk kładzie się na aspekty środowiskowo-przyrodnicze, co ma wspierać podnoszenie jakości życia mieszkańców i zachować środowisko w dobrym stanie dla przyszłych pokoleń. Jednocześnie zadbano o zachowanie ładu przestrzennego, co pozwala na uzyskanie uporządkowanej przestrzeni (Woźniak 2015). Dążenie do efektywnego zagospodarowania przestrzeni spowodowało, że wiele badanych ośrodków zapisało w studiach wdrażanie idei miasta zwartej, w części zaznaczono konieczność zaspokojenia potrzeb w niedużej odległości od miejsca zamieszkania. W tym kontekście wskazano w studiach części miast dążenie do uzyskania przestrzeni multifunkcyjnej, która sprzyja efektywnemu jej wykorzystaniu i uzyskaniu efektu krótkich odległości. Budowa zwartej przestrzeni wymaga też dostępności przestrzeni publicznych. Przestrzeń publiczna pozwala mieszkańcom na wspólne spędzenie czasu, stąd musi zostać zagospodarowana w taki sposób, aby integrować zróżnicowane grupy ludzi, w tym pozwolić na możliwość ich użytkowania osobom niepełnosprawnym.

Literatura

- Bank Danych Lokalnych GUS (<https://bdl.stat.gov.pl>; dostęp: 11.08.2022).
- Burton E., Jenks M., Williams K. (red.) 2003. *The Compact City: A Sustainable Urban Form?* Routledge.
- Dantzig G.B., Saaty T. L. 1973. *Compact City: A Plan for a Livable Urban Environment*. W.H. Freeman, San Francisco, CA.
- Kozaczko M. 2017. Efektywność komunikacyjna miasta zwartej. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, (37): 27–40.
- Latoszek E., Proczek M., Krukowska M. (red.) 2016. *Zrównoważony rozwój a globalne dobra publiczne w teorii i praktyce organizacji międzynarodowych*. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Mierzejewska L. 2015. Miasto zwarte, rozproszone, zrównoważone. *Studia Miejskie*, 19: 9–22.
- Saaty T.L. 2013. *Compact City: The Next Urban Evolution in Response to Climate Change*. RWS Publications, Pittsburgh, PA.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Leszna. Załącznik nr 1 do uchwały XLVII/646/2018 Rady Miejskiej Leszna z dnia 26 kwietnia 2018 r. zmieniony uchwałą XXXIX/526/2021 Rady Miejskiej Leszna z dnia 24 czerwca 2021 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków, Czarnków 2018. Załącznik nr 1 do uchwały nr III/17/2018 Rady Miasta Czarnków z dnia 20 grudnia 2018 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Złotowa, Złotów 2005. Załącznik do uchwały nr XXI/138/05 Rady Miejskiej w Złotowie z dnia 24 marca 2005 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza, Kalisz 2019. Załącznik nr 1 do uchwały XIV/215/2019 Rady Miasta Kalisza z dnia 26 września 2019 r.

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania, Poznań 2021. Projekt.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Konina – zmiana, część A – Analiza w zakresie uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego. Tekst jednolity. Załącznik nr 1 do uchwały nr 757 Rady Miasta Konina z dnia 27 października 2010 r., zmieniony uchwałą nr 578 Rady Miasta Konina z dnia 29 maja 2013 r., zmieniony uchwałą nr 42 Rady Miasta Konina z dnia 25 lutego 2015 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Konina – zmiana, część B – Kierunki zagospodarowania przestrzennego. Tekst jednolity. Załącznik nr 2 do uchwały nr 757 Rady Miasta Konina z dnia 27 października 2010 r., zmieniony uchwałą nr 578 Rady Miasta Konina z dnia 29 maja 2013 r., zmieniony uchwałą nr 42 Rady Miasta Konina z dnia 25 lutego 2015 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Koła, część II. Kierunki zagospodarowania przestrzennego. Załącznik nr 3.1 do uchwały nr LI/484/2018 Rady Miejskiej w Kole z dnia 31 stycznia 2018 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kościan, Kościan październik 2018. Załącznik nr 1 do uchwały nr XXXII/416/22 Rady Miejskiej Kościana z dnia 24 marca 2022 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Chodzieży, Chodzież 2018. Załącznik nr 1 do uchwały nr LVII/421/2018 Rady Miejskiej w Chodzieży z dnia 18 października 2018 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Sulmierzyce, Sulmierzyce 2022. Załącznik nr 1 do uchwały nr XL/226/2022 Rady Miejskiej w Sulmierzycach z dnia 30 maja 2022 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gniezno, Gniezno 2019. Załącznik nr 2 do uchwały nr V/70/2019 r. Rady Miasta Gniezna z dnia 27 lutego 2019 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Piły, Piła 2020. Załącznik nr 1 do uchwały nr XXX/316/20 Rady Miasta Piły z dnia 29 września 2020 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Obrzycko, Obrzycko 2013. Załącznik nr 1 do uchwały nr XXXI/136/2013 Rady Miasta Obrzycko z dnia 5 czerwca 2013 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Puszczykowo, Puszczykowo 2018. Załącznik nr 3.1 do uchwały nr 279/18/VII Rady Miasta Puszczykowo z dnia 30 stycznia 2018 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Luboń, Luboń 2017. Załącznik do uchwały nr XXXII/234/2017 Rady Miasta Luboń z dnia 8 maja 2017 r.
- Woźniak M. 2015. Ład przestrzenny jako paradygmat zrównoważonego gospodarowania przestrzenią Białostockie Studia Prawnicze, 18: 167–182.
- [www1 https://www.poznan.pl/mim/s8a/,-,p,24932,24933.html](https://www.poznan.pl/mim/s8a/,-,p,24932,24933.html) (dostęp: 12.08.2022).
- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Turku. Tekst jednolity. Załącznik do uchwały nr X/60/11 Rady Miejskiej Turku z dnia 19 maja 2011 r.
- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca. Tekst ujednoczony. Załącznik nr 3 do uchwały nr XXXVII/240/2017 Rady Miejskiej w Wągrowcu z dnia 28 września 2017 r.
- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Słupcy. Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta Słupcy, Słupca 2016 r. Załącznik nr 2 do uchwały nr XVIII/116/16 Rady Miasta Słupcy z dnia 30 czerwca 2016 r.
- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy miasto Ostrów Wielkopolski (tekst ujednoczony), Ostrów Wielkopolski 2019. Załącznik nr 1 do uchwały nr XIII/164/2019 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 25 września 2019 r.

The principles of spatial policy declared in the studies of the conditions and directions of spatial development in urban municipalities in Wielkopolskie Voivodeship

Abstract: In contemporary socio-economic conditions, a responsible process of programming the development of cities is important, which takes into account the adaptation to global trends, and at the same time emphasizes endogenous values and enables solving the challenges facing a given territory, using the principle of flexibility. Urban municipalities should have a special approach to the development of space, which in these conditions becomes an important resource; in particular, their task is to put emphasis on a compact functional and spatial structure, spatial order and indicators of sustainable development.

The aim of the article is to systematize and evaluate principles of spatial policy declared for implementation in the urban municipalities of Wielkopolskie Voivodeship. The basic research method is a comparative analysis of the principles of spatial policy declared in the studies of conditions and directions of spatial development. This analysis was carried out on the basis of the criteria proposed by the authors, important from the point of view of the sustainable development. These criteria concern, above all, approach to the compact building, the role of public spaces, greenery or multifunctionalities of different parts of the city or town. The collected results were presented in a synthetic way, indicating possible new aspects in the approach to planning of development of urban spaces. Sustainable development is the basis for the development in the studies of conditions and directions of spatial development in the cities and towns of Wielkopolskie Voivodeship, however, it is still possible to indicate the principles and actions that should be taken in the future.

Key words: sustainable development, multifunctionality, compact city, urban municipalities, Wielkopolskie Voivodeship